

придбання (ціна придбання, збільшена на невідворотні супутні витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням та доведенням до стану, у якому такий нематеріальний актив придатний для використання за призначенням), тоді як для створених на підприємстві – виробнича собівартість. А для нематеріальних активів, отриманих у результаті обмінних операцій, за деякими винятками; безоплатної передачі; внесення до статутного капіталу підприємства – первісна оцінка базується на справедливій вартості.

Порівняння наведених підходів із тими, які використовуються більшістю розвинутих країн, вказує на існування розбіжностей та ставить під сумнів об'єктивність оцінки нематеріальних активів вітчизняних підприємств і рівня економічної безпеки.

По-перше, МСФЗ у разі придбання нематеріальних активів на умовах відстрочення платежу передбачає використання техніки дисконтування, що враховує зміну вартості грошей у часі. При цьому вартість об'єктів нематеріальних активів зменшується на суму дисконту, тобто фактична вартість активу є еквівалентною ціні, яку потрібно було б сплатити грошовими коштами на певний момент (п. 32 МСБО 38 «Нематеріальні активи»). Звісно, при нетривалій відстрочці ефектом дисконтування можна знехтувати, що, до речі, дозволяє робити МСФЗ. З огляду на це виправданим бачиться внесення Міністерством фінансів України змін до стандартів обліку дебіторсько-кредиторських заборгованостей (наказ від 16.09.2019 р. № 379), проте не зрозуміло, чому дані зміни не корелюють з іншими обліковими стандартами та не розкривають ні способу дисконтування, ні порядку подальшого ведення обліку сум, оцінених за теперішньою (дисконтованою) вартістю.

По-друге, МСФЗ 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності», як і Генеральні принципи бухгалтерського обліку США 142 «Гудвіл та інші нематеріальні активи», визначають як доцільну собівартість нематеріальних активів саме їхню справедливу вартість. Остання дуже насторожено сприймається вітчизняною бухгалтерією з багатьох причин, чільне місце серед яких посідає небажання відповідати за професійне судження. Пропри це застосування справедливої вартості об'єктивно покращує якісні характеристики звітності й найкраще відповідає цілям менеджменту щодо встановлення реальної вартості бізнесу та рівня економічної безпеки. Тому перегляд облікових оцінок при первісному визнанні нематеріальних активів бачиться перспективним завданням, яке може вирішуватися на базі ринкового, дохідного або витратного підходу. При цьому найбільш надійна оцінка забезпечується використанням ринкового підходу при наявності активного ринку відповідних об'єктів. Нерозвиненість такого ринку в Україні зумовлює більш широке використання непрямих методів оцінки справедливої вартості нематеріальних активів.

Офіційне закріплення нетто-основи для формування балансу (звіту про фінансовий стан) вітчизняних підприємств при одночасному застосуванні концепції історичної собівартості посилює значення вартісної оцінки амортизації нематеріальних активів при визначенні індикаторів економічної безпеки підприємства. Переважним для нематеріальних активів вважається рівномірний метод амортизації, хоча П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» також дозволяє застосування кумулятивного, виробничого та методів зменшення залишкової вартості. Достовірність цих оцінок забезпечується лише обґрунтованим вибором методу амортизації, який повинен відповідати способу надходження економічних вигід від об'єктів нематеріальних активів.

Список використаних джерел: 1. Капітальні інвестиції за видами активів: статистична інформація / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> 2. Чугрій Н. А. Роль нематеріальних активів у капіталізації вартості підприємств: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 5 (67). С. 204–210.

УДК 657.422

О. М. Ворона, головний бухгалтер

ТОВ «Чернігівські інсталяційні системи», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕНДЕРНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ У ФОРМІ БАНКІВСЬКОЇ ГАРАНТІЇ

Ключові слова: облік, субрахунок, тендерна пропозиція, грошове забезпечення, банківська гарантія.

Під час здійснення тендерних закупівель товарів (робіт, послуг) через електронні торговельні майданчики замовники зазвичай вимагають від учасників торгів забезпечення тендерної пропо-

зиці у формі банківської гарантії, яка буде оформлена відповідно до вимог Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземній валютах» від 15.12.2004 № 639.

Загалом порядок здійснення тендерних закупівель товарів (робіт, послуг) регламентований Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 року № 922-VIII, який має забезпечувати ефективне та прозоре здійснення закупівель, створити конкурентне середовище у сфері публічних закупівель, запобігти проявам корупції у цій сфері та розвинути добросовісну конкуренцію. Вищезазначений Закон установлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади [1].

Особливості бухгалтерського обліку банківської гарантії під забезпечення тендерної пропозиції в системі рахунків бухгалтерського обліку підприємств та організацій є мало вивченим, а тому проведення подібного дослідження являє собою неабияку актуальність та практичну цінність. У цьому напрацюванні буде досліджено особливості обліку банківської гарантії за умови, коли учасник тендерних торгів укладає договір банківської гарантії з банком, в якому обслуговується.

Для отримання гарантії під час тендерних закупівель товарів (робіт, послуг) підприємства звертаються до банків, які встановлюють певний пакет документів, після оформлення якого буде отримана банківська гарантія. Ця гарантія розглядається як фінансова послуга, яка спрямована на забезпечення виконання зобов'язань учасником торгів перед замовником, а банківська установа у вигляді гаранту бере на себе безвідкличні зобов'язання сплатити замовнику суму, що не перевищує суму банківської гарантії. Сума банківської гарантії встановлюється замовником та прописується в тендерній пропозиції.

Першочерговим кроком, який передуює отриманню банківської гарантії, є підписання договору з банком, після чого здійснюється переказ грошового забезпечення на тимчасовий рахунок у банку, який матиме цільове призначення. Виникає питання: на якому рахунку бухгалтерського обліку обліковувати ці кошти?

Відображення на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» або 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», на наш погляд, здійснюватися не може, оскільки на цих субрахунках обліковуються грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства та можуть бути в будь-який час використані в поточній господарській діяльності підприємства. Загалом суми грошового зобов'язання під забезпечення тендерної пропозиції не можуть бути використані, оскільки вони знаходяться на тимчасовому рахунку та під контролем банку. Грошове забезпечення у формі банківської гарантії повернеться учаснику торгів на поточний рахунок за умови виконання всіх умов тендерної пропозиції.

На нашу думку, грошове забезпечення тендерної пропозиції у формі банківської гарантії варто обліковувати на субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті», оскільки згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій від 30.11.1999 року № 291 (надалі – Інструкцією № 291 від 30.11.1999 р.), оскільки цей субрахунок призначений для обліку коштів на рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість, відкритому платнику податку в Державній казначейській службі України, **а також на інших спеціальних рахунках, відкритих у банку та/або органі Державної казначейської служби України відповідно до законодавства тощо** [2].

Щодо відображення гарантії щодо грошового забезпечення тендерної пропозиції у формі банківської гарантії в позабалансовому обліку, на рахунках 05 «Гарантії та забезпечення надані» та 06 «Гарантії та забезпечення отримані», то, на наш погляд, таке відображення здійснюватиметься в бухгалтерському обліку замовника та банківської організації, оскільки саме банківська установа дає гарантію виконання умов тендерних закупівель замовнику. Учасники тендерних торгів не відобразатимуть банківську гарантію в бухгалтерському обліку.

Розглянемо облік грошового забезпечення тендерної пропозиції у формі банківської гарантії за допомогою бухгалтерських проведення, які запропоновані в таблиці.

*Бухгалтерський облік операцій щодо грошового забезпечення тендерної пропозиції
у формі банківської гарантії у замовника та учасника торгів
(розглянутий загальний план рахунків згідно з Інструкцією № 291 від 30.11.1999 р.)*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
I. Бухгалтерський облік банківської гарантії в замовника			
Отримано гарантію банку, що учасник тендерних торгів виконає умови тендерної пропозиції	06		7 000,00
а) умови тендерної пропозиції виконані в повному обсязі		06	7 000,00
б) умови тендерної пропозиції не виконані, внаслідок чого банк перерахував компенсацію замовнику	311 715	715 791 06	7 000,00 7 000,00 7 000,00
II. Бухгалтерський облік банківської гарантії в учасника			
Укладено договір з банком щодо забезпечення тендерної пропозиції, кошти перераховані на спеціальний рахунок банку	315	311	7 000,00
а) умови тендерної пропозиції виконані в повному обсязі та грошове забезпечення повернулося на рахунок учасника	311	315	7 000,00
б) умови тендерної пропозиції не виконані, внаслідок чого банк перерахував компенсацію замовнику	948 791	315 948	7 000,00 7 000,00

Отже, у процесі дослідження запропоновано здійснювати облік грошового забезпечення тендерної пропозиції у формі банківської гарантії на субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті». Цей рахунок узагальнює інформацію щодо обліку коштів спеціального призначення, у нашому випадку коштів, які гарантують виконання умов тендерної пропозиції.

Крім того, у цьому напрацюванні звернено увагу на кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку щодо банківської гарантії, зокрема розглянутий облік у замовника та учасника торгів. Приділено увагу відображенню банківської гарантії в позабалансовому обліку, що є важливим, оскільки повинно забезпечуватися повнота облікової інформації для подальших управлінських рішень.

Список використаних джерел: 1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 року № 922-VIII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua>. 2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій від 30.11.1999 року № 291. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua>.

УДК 657

К. В. Лисак, магістрантка

Науковий керівник: **Т. В. Клименко**, канд. екон. наук., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: малий бізнес, управлінський облік, бухгалтерський облік, внутрішньогосподарський облік, управлінська звітність.

У сучасних умовах господарювання підприємства малого бізнесу є двигунами економічного зростання країни, оскільки вони забезпечують становлення ринкових відносин і швидко реагують на зміни кон'юнктури ринку. Постійний розвиток ринкових відносин вимагає прийняття вчасних управлінських рішень на базі обліково-аналітичної інформації. Саме тому дослідження особливостей управлінського обліку на підприємствах малого бізнесу є актуальним на сьогодні.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних засад обліку та аналізу діяльності суб'єктів малого бізнесу зробили вітчизняні вчені, зокрема, М. Адаменко, І. Васильович, І. Воронцова, Т. Гоголь, Ю. Золотницька, Н. Курган, С. Левицька, Н. Ніпорко, Л. Сук, В. Сопко та інші.

У переважній більшості на малих підприємствах не виокремлюють управлінський облік, а приділяють велику увагу складанню фінансової звітності з метою розрахунку бази оподаткування. Основною причиною недостатнього впровадження управлінського обліку на підприємствах малого бізнесу є недооцінення керівниками переваг, які дає використання системи управлінського обліку над конкурентами.